

**TÜRK-İŞ'İN I. GENEL KURULU (1952)
VE
MANEVÎ EVLADI: TÜRKİŞ MUMCULAR (*)**

(*) Makale, Mülkiyeliler Birliği Dergisinden alınmıştır (Cilt: XIX Sayı: 179 - 180 Sayfa: 37-41).

TÜRK-İŞ'İN I. GENEL KURULU (1952) VE MANEVÎ EVLADI: TÜRKİŞ MUMCULAR *

Tevfik Nejat KARACAGİL**

Adı ve Soyadı Öz Babası

Türkîş MUMCULAR
Rahim MUMCULAR
(İstanbul Deri Debbâğ İşçileri Sendikası Başkanı ve Türk-İş'in İzmir'de yaptığı I. Genel Kurulunda, İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Delegesi)⁽¹⁾

Manevi Babası

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) İstanbul

Doğum Yeri

6 Eylül 1952⁽²⁾

Doğum Tarihi

Hastalığı

Çocuk felci (Poliomyelitis)

Türk-İş'in manevi evladı **Türkîş MUMCULAR**'ın doğum tarihi üzerinden yaklaşık altı yıl geçtikten sonra, Türk-İş'in 14/16 Nisan 1958 günleri Ankara İşçi Sigortaları Kurumu Konferans Salonunda yaptığı 3. Temsilciler Meclisi (Mümessiller Heyeti) toplantısında bulunuyoruz.⁽³⁾

(*) İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Güncesi'nden alındı.

(**) Birlik İcra Kurulu Üyesi

- (1) Rahim Mumcular, İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Yönetim Kurulu üyesi iken 9 Haziran 1952 tarihinde Yönetim Kurulu üyeliğinden istifa etmiş. Bu durum kendisine sorulduğunda, istifasını da nedenini de anımsayamadı. (İstifa dilekçesi özel arşivimizdedir.)
- (2) Türk-İş, İlk Genel Kurulunu 6/9 Eylül 1952 günleri İzmir Gazi İlkokulu toplantı salonunda yapmıştır. Hatta, taşradan gelen kimi delegeler ile konuklar geceleri bu okulda yatmışlardır. Ancak Genel Kurul çalışmalarının, seçiminin uzaması nedeniyle 10 Eylül 1952 sabahı saat 06.00'ya kadar sürdüğü bilinmektedir. Ayrıca Türkîş Mumcular, Raporda yazdığı gibi 10 Eylül'de değil 6 Eylül 1952 tarihinde dünyaya gelmiştir. Diğer bu husus ise, Türk-İş'in IV.Genel Kuruluna sunduğu Çalışma Raporunda, bu toplantının 6/7 Eylül 1952 günleri yapıldığı belirtilmektedir. Kaynakça: Çalışma Raporu sayfa: 3. (Bu rapor özel arşivimizde mevcuttur.)
- (3) O tarihte Kurumun adı "İşçi Sigortalar Kurumu" idi. Daha sonra 17 Temmuz 1964 gün ve 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Yasası 136'ncı maddesi ile Kurumun adı "Sosyal Sigortalar Kurumu" olarak değiştirilmiştir.

Toplantının üçüncü günü sabahki birleşiminde "Türk-İş İcra ve Yönetim Kurulları Çalışmalarını Tetkik Komisyonu Raporu" görüşülürken Komisyon üyesi ve İstanbul/Harb-İş delegesi **Celal BÜLBÜL'ün**, Başkanlık Divanına vermiş olduğu önergede böyle bir kimlik yer almaktaydı⁽⁴⁾

Bu birleşimi yöneten Divan Başkanı Vekili **Ziya HEPBİR** (Petrol-İş), "**Bu hususta bir teklif var**" diyerek önergeyi okumuştur.

Önergede, yukarıda verdiğimiz kimlik belirtildikten sonra şöyle bir başlangıç yapılmaktadır⁽⁵⁾

"Türk-İş Temsilcileri Meclisi Başkanlığına;

Muhterem Temsilciler Meclisinin kıymetli üyeleri; Raporları Tetkik Komisyonu olarak huzuruza getirmiş bulunduğumuz Komisyon Raporuna, Türk-İş Yönetim Kurulu Raporunda bir hususu göremediğimizden ötürü özür diler, mevzu bahis konunun Rapora bir madde halinde ithaline müsaadelerinizi şahsen arz ederim."

- **Celal BÜLBÜL'ün** böyle bir önerge vermesine, daha önce bir başka delegenin **Türkîş MUMCULAR** hakkında yaptığı konuşması neden olmuştu. Konuşma aynen şöyleydi;

Mustafa ŞAHİN (İstanbul Deri-İş):

"Türk-İş'in ilk İzmir Kongresinde bir delegede arkadaşımızın bir erkek çocuğu dün-

- (4) Kaynakça: Türk-İş 3.Temsilciler Meclisi Toplantısı Zabıt ve Raporları Sayfa:97/98. (Bu Rapor özel arşivimizde mevcuttur.)
- (5) Dizimizde, bu kimlik üzerinde kimi taktim tehipler ve düzeltmeler yapmak gerekti.

yaya gelmişti ve hepimizin malumu olduğu vechile bu çocuğa (Türkiş) adı konmuş, tahsil ve yaşamı ile Türkiye'de mevcut işçi sendikalarının alakadar olması hususu karar altına alınmıştı. Bugün işbu çocuk tedavisi güç bir hastalığa duçar olmuş, mad-dî bakımdan kifayetsiz durumda olan babası Türkiş'i yeterli bir şekilde tedavi ettiremediğinden, her sendikannın bir defaya mahsus olmak üzere yüzer lira, Türkiş'in tedavisi yolunda teberruda bulunmasını teklif ediyorum."⁽⁶⁾

İşte, bu konuşmadan sonradır ki; Divan İkinci Başkanı Ziya HEPBİR, önergeyi okumuştur. Önerge şöyle devam etmektedir;

"Çocuğun hastalığı, çocuk felci. Halen müdahil hekim Türkiye'de ilk defa çocuk felci hakkında Tıp Fakültesine bir tez sunan Operatör Doktor Cahit GÖÇER, bugünkü tıbbî imkânlara göre en az beş yıllık bir tedavi rejimi lazımdır demiştir. Şöyle ki; tanınmış artistlerden Johan Ways Müller (Tarzan) ve yine Esther Williams, çocuk felcinden sonra sistemli bir tedavi ile yüzme şampiyonları olabilmişlerdir."

"Çocuk felci, kabili tedavidir. Fakat, ciddi ve aralıksız bir tedaviye muhtaçtır. Tedavi ise paraya dayanır. Eğer biz en az üç yıl için her sendika olarak Konfederasyona yüzer lira bağışta bulunursak Türkiş'in tedavisine hasredilmek üzere bir bankaya yatırılacak bu para, hepimizin öz evladı olan ve daha çok manevî değeri bulunan bu çocuğumuzu Türk işçi davasının en kıymetli maskotu haline getirebiliriz."

"Temsilciler Meclisi Başkanlık Divanının bu teklifimi behamel reye koymasını veya bu husus hakkında müzakere açılmasını arz ederim." İstanbul/Harb-İş Delegeşi Celal BÜLBÜL.

Divan İkinci Başkanı Ziya HEPBİR, bu önergeyi okuduktan sonra, teklifi şu ifadeyle oya sunmuştur;

"Türk-İş İcra Kurulunun, Tükiş MUMCULAR ile alakadar olmasını, tedavisi için

de her sendikannın bir defaya mahsus olmak üzere yüzer lira vermesini kabul edenler işaret buyursular. Teklif aynen kabul edilmiştir." (Alkışlar)⁽⁷⁾

Ashnda, Komisyon üyesi Celal BÜLBÜL'ün ve Komisyonun dikkatlerinden kaçan bu husus Türk-İş'in Temsilciler Meclisine sunduğu Raporda yer almaktaydı. Türk-İş, Raporunda bu konuyu ele almış ve soruna şu şekilde değinmiştir;

"Türk-İş'in İzmir'de akdettiği ilk Genel Kurulu toplantısı sırasında Kongre delegelerinden Rahim MUMCULAR'ın bir erkek evladının dünyaya geldiğini bildiren telgrafın okunması üzerine mutlu toplantıda verilen ve serinletici (tümcedeki ifade aynen böyle geçmektedir NK.) müjdeye TÜRKİŞ adı verilmesi ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun manevî evladı olması müsadese istirham edilmiş, asil sendikacı Rahim MUMCULAR, bu şerefi Türk-İş'den esirgememiştir. O günden beri Türk işçisinin, sendikalarının ve sendika müntesiplerinin (mensuplarının) evladı olan, istikbalde kendisinden ümitte bahsedilen bu çocuk, Türk-İş'in kaderine bağlandığını ispat etmiş, Türk-İş gibi 1952'den beri hiç sıhate kavuşamamıştır."

"Bu ümit kaynağı, Türk-İş gibi daima hasta ve mecalsiz, hayatla mücadele etmiştir. Tek kelime ile Türk-İş gibi felç olmuştur. Biz, siz de idarecilerle birlikte Hükümet erkânı, bünyeye arz olan hastalığı teşhise ve tedaviye azami gayret sarfetmeye başladık. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu sağlam temeller üzerine inşa edilmekte olduğuna göre, evladımı tedavi ettirmesi işleri başında görmesi icap ettiği kanaati ile İdare Kurulumuz manevî evladımın tedavi işinin kabul edilmesini teklif eder."⁽⁸⁾

Daha sonra söz alan Türk-İş Başkanı Nuri

(7) Kaynakça: Aynı Rapor sayfa:98.

(8) Bu Raporu Türk-İş Yönetim Kurulu üyesi Devrişe Koç (Müskirat) okumuştur. Devrişe Koç, 27 Mayıs 1960 ihtilalinin önde gelen isimlerinden ve günümüzde (1995) Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Alpaslan Türkeş'in kızkardeşidir.

(6) Kaynakça: Aynı Rapor sayfa:98.

BEŞER (Dok, Gemi-İş), yaptığı konuşma-
sında şunları ifade etmiştir;⁽⁹⁾

"-Muhterem arkadaşlar, **Türkîş MUM-
CULAR**'ın sıhhati ile İcra Kurulu olarak
meşgul olmaktadır. Yapılması icap eden
fedakârlığın karara bağlanmasını Ra-
porumuzda istemiştir. İdare ve İcra Ku-
rullarının kararı; her sendikanın bir de-
faya mahsus olmak üzere **Türkîş
MUMCULAR**'a yüz lira verilmesidir. İlk
başlangıç olarak beşbin lira derhal **Türkîş
MUMCULAR**'ın hesabına yatıracağız. Her
yıl bu durumu devam ettireceğiz.

Türk-İş Başkanı **Nuri BEŞER**'in bu
konuşması üzerine delegelerden **Melih
DÖLEN** (İstanbul/Bomonti Bira İş.) söz
almış ve "**Teşkilât olarak derhal yüz lira
yatırıyoruz**" demiş ve bunu takiben Adana/
Tekstil delegesi **Hasan ÖZGÜNEŞ** ise
"**Makbuzu verilsin, derhal yüz lira teberru
ediyorum**" diye ilave etmiştir.

Bunları ifade edip belirttikten sonra, şimdi
Türkîş MUMCULAR olayını, Türk-İş'in
1958 yılı Nisan ayı içinde yaptığı 3. Tem-
silciler Meclisi toplantısından yaklaşık 6 yıl
ve günümüzden de (1995) yaklaşık 43 yıl ge-
rilerle giderek o günkü ortam içinde bir kez
daha gözden geçirelim.

1946 Yılında, yani İkinci Dünya Paylaşım
Savaşı (1939-1945) sonrası biraz da dış et-
kenlerle ülkede başlatılan çoğulcu demokratik
düzen, ilk meyvelerini 1950 yılında vermiş ve
Türkiye'de halk oyu ile bir siyasal iktidar
değişikliği gerçekleşmiştir.

Bundan iki yıl sonra ise, 1946/1947
yıllarından itibaren yeniden başlatılan işçi ve
sendikacılık hareketlerini bir çatı altında top-
lamak amacıyla, yine bir hayli doğum
sancuları da çeken Türkiye İş Sendikaları Kon-
federasyonu (Türk-İş), 31 Temmuz 1952 ta-
rihinde kurulmuş ve aynı yıl içinde ilk Genel
Kurulu 6/9 Eylül 1952 günleri İzmir'de
yapmıştır⁽¹⁰⁾

(9) Kaynakça: Aynı Rapor sayfa:98. O dönem Türk-İş Genel
Başkanı Nuri Beşer (Dok, Gemi-İş), Genel Sekreteri Cemil
Gider (Şişe-Cam) ve Genel Mali Sekreteri ise Ömer Ergün
(DYF-İş) idi. Bunlar içinde günümüzde (1995) Cemil Gider ar-
kadaşımız yaşamını yitirmiş bulunmaktadır.

(10) Türk-İş'in ilk kuruluş bildirgesi aslı özel arşivimizde bul-
unmaktadır. Bu bildirge tarafımızdan sendikalara, Kon-
federasyona kimi ilgili kişilere gönderilmiştir.

Türk-İş'in Geçici İcra Kurulu, bu ilk Genel
Kurulun tercihli olarak İzmir kentinde
yapılmasını Çalışma Raporunda şöyle
açıklamıştır;

"**Türk-İş'in ilk Kongresinin İzmir'de
toplantısına karar verilmesi; endüstri
kalkınmasında ve memleket refahının
sağlanmasında biz işçilerin rolünü be-
lirtmeye bir vesile olmak gayesini
gütmüştür. Bugün Türk işçilerinin bütün
temsilcilerinin burada toplanabilmesinin
uzun bir mazisi vardır. Bu mazi, bizleri hak
edilmiş hürriyetleri miras bırakabilmek*
için çeşitli baskılarla savaşmış ve üzücü ta-
kibata göğüs germiş, hatta bu uğurda can
vermiş işçi ağabeylerimizin gayretleriyle
doludur.**"⁽¹¹⁾

Aslında, bunun ötesinde de kimi nedenler
bulunmaktaydı. Öncelikle, Ulusal Kurtuluş
Savaşı sonucu, İşgalci Yunan ordusu 1922'de
İzmir'de denize dökülmüş ve Türk Ordusu
yine aynı gün İzmir'e girmişti. Diğer bir neden
ise Türkiye'de ilk İktisat Kongresi'nin 18 Şubat
1923 tarihinde İzmir'de toplanmış olması ve
bu Kongreye tercihli de olsa Türk işçi tem-
silcilerinin katılmasıdır. Bir başka neden ise
aynı günlerde Uluslararası İzmir Fuarının
açılmasıdır.⁽¹²⁾

Türk-İş'in bu ilk Genel Kurulu, yalnız
Türkiye sınırları içinde değil, aynı zamanda
uluslararası platformda da büyük yankılar
yapmış, ilgi ve destek görmüş ve bundan
ötürü Genel Kurulda delege sayısından
yaklaşık dört katı fazla Hükümet mensupları,
siyaset adamları, bilimciler, yerli ve yabancı
sendikacılar ve yine çok sayıda yerli ve ya-
bancı basın mensuplarının bulunması da dik-
katleri çekmiştir.⁽¹³⁾

Genel Kurula, Konfederasyonun 5 numaralı
kurucusu olan ve ilk Geçici İcra Kuruluna
kendi bünyesinden üç kişi veren İstanbul İşçi
Sendikaları Birliği, yine kendi arasından

(11) Kaynakça: Türk-İş'in I.Genel Kuruluna sunulan Geçici İcra Ku-
rulu Çalışma Raporu Sayfa: 1. (Bu Rapor özel arşivimizde mev-
cuttur)

(12) İzmir Fuarna 1952 yılında yabancılar olarak 14 ülkenin firması
katılmıştır.

(13) Bu Genel Kurulda yaklaşık 78 delege ve 300'e yakın yerli ve ya-
bancı konuk ve basın mensubu bulunuyordu. Biz, bu delegelerin
72'sini saptayabildik.

seçtiği şu delegelerle katılmıştır:⁽¹⁴⁾

- 1- **Zühtü TETEY** (Gıda-İş)
- 2- **Şeref HİVEL** (Basın Teknisyenleri)
- 3- **Yusuf SİDAL** (Madeni-Eşya)
- 4- **Mahmut YÜKSEL** (Dok, Gemi-İş)
- 5- **Ahmet MUŞLU** (Şekerleme ve Çikolata Sanayi)
- 6- **Hasan TÜRKAY** (Şişe Cam)
- 7- **Kâmil ÜRKMEZER** (Ayakkabı San.)
- 8- **Haydar ÇAĞLAR** (Yunus Çimento San.)
- 9- **Rahim MUMCULAR** (Deri Debağ)
- 10- **İbrahim BALCI** (Zeytinburnu Çimento San.)

6 Eylül 1952 sabahından itibaren İzmir Gazi İlkokulu toplantı salonunda çalışmalarına başlayan Genel Kurul, çekişmeli ve çok yorucu geçen mesaisi sonucu, son gün seçimlere geçmiş ve bunu bütün gece sürdürerek 10 Eylül 1952 sabahı saat 06.30'da çalışmalarını tamamlamıştır.

Seçimlerin yapıldığı bu saatlerde Başkanlık Divanınca, Genel Kurula gelen bir telgraf okundu.

Divan görevlisi **Hasan Nuri AY** tarafından okunan bu telgrafta, İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Delegesi **Rahim MUMCULAR**'ın bir erkek çocuğunun dünyaya geldiği müjde-leniyordu.⁽¹⁵⁾

Telgraf ve haber, seçimler nedeniyle büyük çekişme ve elektrikli hava içinde geçen toplantıda coşku ve alkışlarla karşılandı. Toplantıda bulunanlar **Rahim MUMCULAR**'ı tebrik etmeye başlamışlardı ki; Tekstil Delegesi **Nusret ANAFARTA**, çocuğa (TÜRKİŞ) adının konmasını önerdi.

Bu konuda babasının onayı da alındıktan sonra **Rahim MUMCULAR**'ın çocuğuna Genel Kurul Kararı ile (TÜRKİŞ) adı kondu.

(14) O dönem Türk-İş Ana Tüzüğüne göre Birlik, 10 delege ile temsil edilmekteydi (Birliğin, bu delege isimlerini Türk-İşe bildirdiği 12 Ağustos 1952 gün ve 202 sayılı yazısı özel arşivimizde mevcuttur).

(15) Hasan Nuri Ay, adını delege çizelgelerinde bulamadık. Kendisi Başkanlık Divanında görevli olduğuna göre belki de, Divan Sekreterliği yapmaktaydı. Zira, Türk-İş'in bu 1.Genel Kurulunda Divan Başkanı Bahir Ersoy (Tekstil), Divan İkinci Başkanları ise Mahmut Yüksel (Deniz-İş) ve Süreyya Birol (Müskirat) idiler. Bu arkadaşlarımız yaşamlarını yitirmişlerdir.

Bunun üzerine, Eskişehir/Sakarya delegesi **Ramazan KAREMETE**, Türk-İş'in, çocuğun manevi babası olmasını ve onun bütün eğitimi ve diğer giderlerinin Türk-İş tarafından karşılanmasını önerdi.

Bu öneri de, oybirliği ve alkışlarla aynen kabul edildi.

İşte böylece Türk-İş, 6/9 Eylül 1952 günleri İzmir Gazi İlkokulunda yaptığı 1. Genel Kurulunda **Türkîş MUMCULAR**'ın hem isim ve hem de manevi babası oldu.

Biz, okurlara **Türkîş MUMCULAR** hakkında yalnız bu anı ve bilgileri vermekle de yetinmedik. Bu yönde araştırma ve girişimlerimizi sürdürdük. Aradan 43 yıl gibi uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen baba **Rahim MUMCULAR** ile oğul **Türkîş MUMCULAR**'ı aradık.

Kendilerini 8 Ocak 1995 Pazar günü ziyaret ettik. Bir yandan baba **Rahim MUMCULAR** ile eski günlerimizi andık ve hasret giderdik ve diğer yandan da yaklaşık yarım yüzyıllık bir zaman dilimi içinde neler yaptıklarını öğrenmek istedik.

Baba MUMCULAR, son zamanlarda ağır bir rahatsızlık geçirmişti. Kendisine sordumuz eski günlere ait kimi anıları yanıtlamadı. Çoğu belleğinden silinmişti.

Ancak, ona gösterdiğimiz eski günlerimize ait resimlere bakınca bir hayli duygulandı. Göz pınarlarına biriken yaşlardan, günümüzde pek çoğu göçüp gitmiş arkadaşlarımızla geçirdiğimiz günleri anımsadığını anladık.

Oğul **Türkîş MUMCULAR**'ı tahminimizin üstünde dinç ve sağlıklı bulduk. Evlenmiş ve çoluk çocuk sahibi olmuştu. Onunla yaptığımız söyleşide, Türk-İş camiası tarafından unutulmuş olmanın ezikliğini ve üzüntüsünü belirtti. Ayrıca kimi sıkıntıları da vardı. Bunların başında emeklilik ile ilgili sorunları gelmekteydi.

Türk-İş, ilk yıllarda onunla yakından ilgilenmiş ve kendisini İstanbul Tıp Fakültesi Çapa Hastanesinde ameliyat yaptırmış ve yaklaşık iki yıl süre ile tedavisini de sürdürmüştü.

Başkan Seyfi DEMİRSOY'un ölümüne kadar (1974) kendisine Türk-İş'ten her ay 500 lira tahsil yardımı yapılmış ve bu yardım daha sonra kesilmişti.

Ondan sonra bir kaç kez daha Ankara'ya, Türk-İş'e gitmiş ve ilkinde Başkan İbrahim DENİZCİER (Tekgıda-İş) zamanında yakın ilgi görmüş ve ondan sonraki gidişlerinde kendisini tanıyan dahi olmamış!..

Doğal olarak bundan ötürü üzgün görünüyordu. **"Hadi beni tanıyamadılar, aradan çok uzun yıllar geçti, kadrolar değişti bu mümkün olabilirdi ama Türkîş MUMCULAR adı da mı onlara bir çağrışım yapmadı?"** diyordu.

Bu üzüntülerini de yapısında mevcut efendiliği içinde anlatmaya çalıştı. Hatta,

(TÜRKİŞ) adını taşımanın onurunu ve bunun gururunu duyuyordu.

Kendilerine tekrar görüşmek dileği ile veda edip ayrıldığımızda biz de, kendi duygularımız içinde kimi düşüncelere daldık. Türk-İş, elbette bu denli bir unutkanlıktan sıyrılacaktır.

Zira, siyasal platformlarda sırasında omuzlayarak iktidara getirdikleri ve Türk halkı için onlardan çok şeyler beklerken yine tutum ve davranışlarıyla onları hüsrana, hayal kırıklığına uğratan siyasal babalar ve siyasal analara karşı eleştiri ve yakınmalarda bulunurken, diğer yandan kendi adını taşıyan tek manevi evladı **Türkîş MUMCULAR'**ı anımsamamak ve hatta böyle bir varlığın mevcudiyetinden bile bihaber olmak bu yolda vefasızlığın daniskasını sergilemek olacaktır.